

УДК 351.74+377/378
DOI: 10.31733/17-03-2023-787-790

Олена ЛОПАСВА
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Під час глобальних змін та низки реформ правоохоронних органів, важливим постає питання про підготовку правоохоронців абсолютно нового формату, які би професійно та на високому рівні виконували свої службові обов'язки. Забезпечення нормального функціонування сучасного держави як об'єднання громадян у суспільстві за прямим призначенням організації, а також визначення пріоритетів розвитку на початкових етапах вимагає чіткого та змістовного політичної та законодавчі норми. 7 листопада 2015 року Закон України "Про Національну поліцію"[1]. Але однією з найважливіших проблем варто вважати процес підготовки правоохоронців за новітніми стандартами та правилами, які мають властивість відрізняються від існуючих раніше. Проте вдале виконання працівниками внутрішніх справ завдань багато в чому залежить від умілого володіння прийомами особистої безпеки як в типових, так і в екстремальних ситуаціях[2].

Сьогодні в Україні підготовка поліцейських здійснюється на засадах закордонного досвіду з його найбільш ефективним підходом до вирішення проблем практичного навчання. Першими дану підготовку пройшли працівники підрозділів патрульної поліції, які вивчили та впровадили у власну діяльність важливий закордонний досвід. На даному етапі триває підготовка кандидатів на службу до підрозділів особливого призначення, які з використанням спеціальних тактик, озброєння, обладнання та засобів професійно та злагоджено виконують поліцейські функції під час організації та проведення спеціальних операцій у ситуаціях з високим ступенем ризику, а також здійснює заходи стосовно безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. У рамках такої підготовки теж проведено заняття, на яких обговорено наболілі питання про збереження життя поліцейських [3].

Основна частина: В умовах реформування діяльності кадрів сил безпеки України наша країна звернула особливу увагу на питаннях, пов'язаних з удосконаленням професійної підготовки кадрів. Причинами удосконалення є перехід нашої держави до Європейських стандартів, збройна агресія на сході країни, також ускладнилась криміногенна ситуація, відбулось зростання протиправних діянь із застосуванням зброї та вільний обіг зброї[4].

Спочатку розглянемо систему підготовки поліцейських в Україні. Першим та важливим аспектом у підготовці поліцейських в Україні є навчання у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання, оскільки тут дають потужну базу знань для подальшої професійної діяльності. Але по закінченню навчання та прибуття на місце служби молоді офіцери зіштовхуються з певними труднощами, щодо застосування своїх знань на практиці. Так з метою вирішення цієї проблеми були розроблені рекомендації міжнародної організації праці щодо безперервної підготовки поліцейського. Це було зумовлено тим, що працівник Національної поліції повинен постійно удосконалювати, розвивати свої вміння, навички та знання. Таке безперервне навчання здійснюється протягом усього життя і складає в собі три ступені підготовки: довузівський, вузівський та після вузівський[5].

Перший етап – довузівська підготовка. Вона повинна включати в себе правовиховну підготовку школярів, це можуть бути уроки правознавства, історія та інше правове виховання учнів. Але найголовнішим в цьому етапі є профорієнтаційна підготовка, так звана допомога молоді для обрання вірного професійного шляху у житті. Та й тут є деякі аспекти. Коли проводиться профорієнтаційна підготовка щодо залучення кандидатів на навчання до лав Національної поліції, школярів охоплює романтика цієї професії та за так званими рожевими окулярами вони не бачать ту реальність яка є насправді. Дітей охоплює жага до героїчних перемог над злочинністю, до великої слави та зміни ладу країни. Так, це

все реально, але потрібно одразу бачити й іншу сторону медалі, це робота в екстремальних ситуаціях, велика небезпека не тільки своєму життю та здоров'ю, а й для своєї сім'ї, це ненормований робочий день, це виїзди на місця скоєння злочинів та контакт з правопорушниками й потерпілими. У цьому й полягає вся проблематика обрання та розуміння майбутньої професії. Тому перед тим як обирати свій професійний шлях, молоді потрібно ознайомитися з усіма аспектами їх майбутньої праці[6].

Наступний, другий етап у системі підготовки української поліції є вузівська підготовка. Це найбільш складний процес з усього шляху підготовки поліцейських. З першу йде відбір кандидатів, цей процес здійснюється кадровими працівниками підрозділів внутрішніх справ та внутрішніх військ України. Далі, після відбору, йде конкурсний відбір, на мою думку це найскладніше в даній системі та на даному етапі конкурс складає три ланки: результати зовнішнього незалежного оцінювання, медичне обстеження з вагомим уклоном на психологічне обстеження, визначення рівня фізичної підготовки та останній крок – співбесіда у ВНЗ щодо готовності дитини до служби в лавах Національної поліції. Наступним кроком є навчання у ВНЗ. Воно включає в себе заняття різних видів і різних напрямків. Це лекційні, семінарські, практичні заняття, це консультації, самостійна та індивідуальна робота, наукова робота. Та для того щоб усе це не було сумною сірою рутинною, керівники ВНЗ розбавляють освітній процес навчання самодіяльністю та спортом, для того щоб кожен міг розвиватися всесторонньо та у тому напрямку до якого тягнеться душа. Саме це і є безперервне навчання, удосконалення себе та свого навколишнього світу. Якщо на освітній процес не тільки дивитися з боку, а й відчутти на собі, то й на цьому етапі можна виділити недоліки. Так, різноманітність лекцій, семінарів, самостійної та індивідуальної роботи це добре, але кожна з цих робіт потрібно закріплювати практикою у вигаданих та реальних ситуаціях. Це потрібно для формування та усвідомлення професійних навичок та вмій, щоб потім не виникало проблем з методикою розслідування матеріалів кримінальних справ та правильністю складання процесуальних документів, застосування тактико спеціальних навичок, технік ведення вогню й рукопашного бою[7].

Дотримання заходів безпеки на заняттях з вогневої підготовки, є важливою складовою частиною цієї дисципліни. Даний предмет вимагає врівноважено характеру, високою моральною та особистою відповідальністю від кожного поліцейського, який взяв в руки зброю. В моменти роботи зі зброєю розкривається особистість, демонструючи, як кращі, так і гірші свої сторони[1, с.160].

Одна з найважливіших причин допущення нещасних випадків на заняттях з вогневої підготовки пов'язана з непрофесійними діями співробітниками Національної поліції. Тому відповідно до нормативними документами, на заняттях, безпеку при проведенні стрільби забезпечується: чіткої її організацією, точним дотриманням заходів безпеки і високою дисциплінованістю всіх учасників стрільби [2, с.35]. Викладачам (керівникам стрільб та їх помічникам), в межах своїх прав, необхідно створити умови для занять з вогневої підготовки, всіма наявними засобами припиняти недбалість, формувати здоровий морально-психологічний клімат, дотримуватися заходів безпеки. Керівник стрільб (помічник керівника стрільб) повинен не тільки стежити за правилами поведінки в тирі, а також правилами поведіння з вогнепальною зброєю та придивлятися до емоційного стану особи зі зброєю.

На практиці не поодинокі випадки, коли навчається особа, здає на оцінку «відмінно» теоретичну частину, добре виконує нормативи з вогневої підготовки та прийоми стрільби з навчальною зброєю, але на вогневому рубіжі складається зовсім інша ситуація. Деякі, отримуючи в руки бойову зброю і бойові патрони, виявляють розгубленість і скутість, забувають раніше отримані і відпрацьовані навички щодо безпечного поведіння зі зброєю, втрачається самоконтроль за своїми діями [3].

Причиною цього явища виступає природна реакція людини на незвичні дії і відчуття (виникнення страху перед зброєю, звук пострілу, боязнь віддачі). Зовнішніми характерними ознаками в учнів, на які необхідно звертати увагу керівнику стрільб, є:

- прискорене дихання;
- пітливість долонь;
- збільшення тремору рук і коливань зі зброєю;
- розкоординація рухів, внаслідок чого відбувається втрата стійкості і рівноваги при зготовці до стрільби. Стрілець починає переступати на місці з ноги на ногу, намагаючись знайти найбільш зручне становище.

З метою дотримання заходів безпеки при проведенні стрільб, в тирі або на стрільбищі

важливо створити умови для їх дотримання. Так, обов'язково потрібно мати схему безпечного напрямки зброї з нанесенням його кордонів і позначенням місця, в якому можна безпечно перевірити зброю на незарядженому. Всі учасники стрільб повинні знати ці безпечні напрямки.

Підводячи висновок, зверну увагу, що безпека при проведенні стрільб забезпечується не тільки точним дотриманням встановлених заходів безпеки, правильною організацією стрільб і високою дисциплінованістю співробітників, чітким і грамотним керівництвом проводяться заходів і т.д., але і рядом інших елементів. До яких відносяться, по-перше, професійні дії керівника стрільб, уважність та індивідуальний підхід до кожного стріляє, повний контроль відбувається обстановки. По-друге, усвідомлені дії кожного стріляючого і контроль своїх дій під час стрільб. Стріляє повинен розуміти і усвідомлювати цілі і завдання, поставлені перед ним, оцінювати свої можливості, враховувати свій психоемоційний стан. По-третє, дотримання заходів безпеки стріляє залежить і від поведінки всіх інших учасників стрільб, наприклад, не можна штучно провокувати стріляючого на порушення заходів безпеки шляхом ходіння між людьми які працюють «вхолосту» і мішеню.

Останній етап – після вузівська підготовка. Вона полягає у постійному, безперервному процесі навчання, підвищенням кваліфікації, науковими роботами та самовдосконаленням.

Отже, якщо підсумувати вище сказане, можна зробити такий висновок, тільки після проходження усіх етапів навчання ми можемо отримати реально високкваліфікованого та конкурентноспроможного працівника Національної поліції України[7].

Тепер розглянемо систему підготовки польської поліції. В основу її структури був взятий досвід таких країн : Німеччина, Голландія, Великобританія, Франція. Згідно ЗП «Про поліцейську службу» у лавах поліції може служити громадянин Республіки Польща, що має середню освіту, добру репутацію, який не відбував покарання, має добрі фізичні і розумові здібності, які є достатніми для служби. На відміну від України процедура прийняття кандидата до рядів поліції є багатоланковою та відбувається не тільки в навчальних підрозділах, а й в польових умовах. Усе це складає: розгляд документів кандидата, вступна співбесіда, тестування на визначення розумових, психічних і фізичних здібностей, медична комісія. Підготовка фахівців починається з Вищої школи поліції в Щитно, навчальному центрі поліції в Легіоново та школи поліції в Катовіце, Слупську і Пілі. Вона включає в себе різні стадії. Перша - базова підготовка. Офіцери розвивають базові навички та техніки виконання поліцейських обов'язків, вдосконалюють практичні навички. У продовж базової підготовки в офіцері виховується самодисципліна, відповідальність, мужність, чесність. Далі йде спеціальна підготовка, під час якої поліцейські отримують середню професійну кваліфікацію. Наступним кроком є вища професійна підготовка, де окрім знань офіцери отримують можливість підвищення звання і призначення на посади командного складу. Також школа забезпечує післядипломне навчання своїм випускникам. Але й на цьому не закінчується навчання польських поліцейських. Вони мають можливість підвищення знань у виді професійного вдосконалення. Це може бути центральне, локальне, зовнішнє підвищення кваліфікації. Такі курси стають додатком професійних вмінь та навичок, що дозволяють покращити роботу поліцейського і таким чином покращувати систему забезпечення охорони населення і виконання своїх функціональних обов'язків[8].

Дивлячись на систему підготовки української поліції, де ще зберіглися радянські задатки складної системи освіти правоохоронців, в інших розвинених країнах вже діє інша система. На їх думку, поліцейському необхідно пройти курси первинної професійної підготовки та здати іспити по його закінченню. Так перший курс триває від 4 до 6 тижнів, де дають базові знання, після його закінчення поліцейський починає працювати в патрулі й паралельно цьому продовжує навчання. Проходить курси підвищення кваліфікації, тренінги з силової, психологічної та вогневої підготовки. Це є базою, а далі за власним бажанням, якщо хочеш в якийсь певний підрозділ, проходи конкурс, займай посаду і працюй в своє задоволення. Така сучасна модель підготовки фахівців для підрозділів поліції полягає у переході від старої профільної системи навчання до нового рівня, де знання надаються у короткий термін знань, навичок і вмінь, які повинні будуть використані безпосередньо на практиці[9].

Щодо загальних висновків хотілося б сказати, що хоча Україна і Польща це країни сусідки, нас розділяє лише кордон, в нас є спільні коріння, але система підготовки правоохоронних органів дуже різниться між собою. І на мою думку було б не погано взяти деякі аспекти зарубіжного досвіду і залучити їх до нашої системи. Отже, основними є: -

чітке законодавче регулювання всіх інших сфер життя правоохоронні органи; конкретне визначення функцій та завдань кожен підрозділ або служба в Національній поліції; - визначення джерела фінансової підтримки реформ; - поступова реформа, яка дозволить поліцейським перебудувати свою професійну діяльність світогляд та всіх інших, щоб адаптуватися до змін[10]. Підводячи підсумок вищевикладеному, варто наголосити Україна вже активно бере участь у європейській інтеграції процесів. В теперішній час це наочно демонструє поточна реформа всю правоохоронну систему.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015.
2. Фондова лекція. НАВС. 2016. URL: <https://nni3.naiu.kiev.ua/files/kafedry/ogp/ОППДНП тема 5.doc>
3. Лішук В.Б. Особиста безпека як важлива складова в службовій діяльності поліцейських Науковий вісник Лівівського державного університету внутрішніх справ 2016. № 4. С.208-209
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
5. Іваниця А. В. Актуальні питання підготовки кадрів поліції у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 2
6. Швещ Д. В. Особливості професійної підготовки поліцейських порівняний аналіз Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «ПРАВО». Випуск 25, 2018. С. 14-17 URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3484/Osoblyvosti_profesiinoi_pidhotovky_politseiskykh_porivnialnyi_analiz_Shvets_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Андріїв А. Особливості підготовки поліцейських кадрів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання Підприємство, прово та процес № 6. 2017.
8. Пасько О.В. Система підготовки майбутніх працівників для Національної поліції Національний юридичний журнал: теорія та практика. 2016. № 5. 191 - 194. URL: <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2016/5/43.pdf>
9. Мартиненко О. Система підготовки польської поліції (за матеріалами МВС України) // Права людини в Україні. Інформаційний портал харківської правоохоронної групи. URL: <http://khp.org/index.php?id=1399022448>
10. Власюк В., Генеральний директор Директорату з прав людини, доступу до правосуддя та правової обізнаності Міністерства Юстиції // блог. URL:https://lb.ua/blog/vladyslav_vlasyuk/368596_pro_suchasnu_model_pidgotovki_novih.html
11. Вогнева підготовка» Навчальний посібник МВС України// За заг. Редакцією В.Ф. Глушенко. – Вінниця: «ДТП», 1998. – 160 с.
12. Тактика спеціальна підготовка працівників органів внутрішніх справ України: метод. рек. / розроб.: В.О. Артем'єв, В.В.Колесніков; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фізичної підготовки. – Х. : ХНУВС, 2009. – 35 с
13. Наказ «Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю» Міністерство внутрішніх справ України 01.02.2016 № 70 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text>

УДК 351.74+377/378

DOI: 10.31733/17-03-2023-790-792

Володимир РОГАЛЬСЬКИЙ
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК ГАРАНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

24 Лютого Президент Російської Федерації оголосив про початок вторгнення в Україну. Ворожі війська щодня обстрілюють та знищують ключові об'єкти інфраструктури, здійснюють масові обстріли мирного населення з використанням артилерії, реактивних